

Uitsluitend per e-mailbericht

leden van de Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid/Woordvoerders van de Tweede Kamer/leden van de verkiezingsprogramma commissie

Rotterdam, 18 januari 2021

10 jaar lang bezuinigen op de sociale advocatuur: ONGEKEND ONRECHT!

Het rapport *'Ongekend Onrecht'* laat onverholen zien dat burgers in Nederland onvoldoende beschermd zijn tegen de overheid. Tien jaar lang bezuinigingen hebben hun tol geëist. De Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) vraagt u de minister van Rechtsbescherming het recht te beschermen. Laat hem:

1. het achterstallig onderhoud repareren: 135 miljoen euro volgens Van der Meer erbij.
2. de balans herstellen in de financiering van de trias.
3. de hoge financiële drempels verlagen: de eigen bijdrage omlaag.
4. de oneigenlijke afwijzingsgrond 'zelfredzaamheid' herijken.

Na een decennium van bezuinigingen op de sociale advocatuur onder diverse bewindspersonen (Albayrak, Van der Steur, Teeven), en nu een forse stelselherziening onder leiding van de minister van Rechtsbescherming zelf, houdt dit rapport de politiek een spiegel voor: Het uitgangspunt van de trias politica staat onder druk en een sterke sociale advocatuur is onmisbaar als tegenmacht. Een van de lessen geleerd uit de Toeslagenaffaire is dat de rechter alleen onvoldoende bescherming biedt aan de burger in die onevenwichtige verhouding tot de overheid.

In de afgelopen vier jaar heeft de minister van Rechtsbescherming niet recht gezet wat krom is. En dit is in het licht van de huidige crisis zowel schrijnend als frustrerend. De minister zegt 'ja' maar bedoelt 'nee'. Hij zegt het belang van het bestaan van de sociale advocatuur te onderkennen, maar bewerkstelligt ondertussen een sterfhuisconstructie. Hij blijft vast houden aan een stelselherziening die slechts is gebaseerd op aannames en gewenste uitkomsten, maar laat na de sociaal advocaten binnenboord te houden. Re-design ten koste van onderhoud van het fundament. Ook in zijn vierde voortgangsrapportage overtuigt de minister allerminst. Dankzij druk uit de kamer¹ komt er op korte termijn geld voor ondersteuning van sociaal advocaten in het personen- en familierecht. Erg belangrijk, maar niet genoeg. De sociaal advocaat is niet alleen een specialist op zijn rechtsgebied, maar heeft ook kennis van de sociale kaart. Deze kennis dreigt te verdwijnen nu veel sociaal advocaten door het achterblijven van de vergoedingen hun activiteiten staken.

'Ongekend onrecht' beschrijft in feite waarvoor de VSAN tien jaar lang waarschuwde. Ingewikkelde en repressieve wetgeving lokt de vraag naar rechtsbijstand uit. Er is bezuinigd op de toegang tot het recht (hogere financiële drempels, stringenter beleid 'zelfredzaamheid' en verlagen vergoedingen sociale advocatuur). Hierdoor werd het steeds moeilijker voor de burger zijn zaak op een goede manier bij de rechter onder de aandacht te brengen. Ongekend onrecht wordt helaas niet alleen de

¹ Motie Groothuizen c.s., 35 570 VI, nr. 59; Motie-Van Nispen/Van den Berge, 34 605, nr. 13.

slachtoffers van de Toeslagenaffaire aangedaan. Nu investeren in de sociale advocatuur is één van de maatregelen om ongekend onrecht te bestrijden.

Een sterke sociale advocatuur is onverminderd nodig om de rechtsstaat robuust en betrouwbaar te maken en te houden voor gewone burgers. De kosten van reparatie van het achterstallig onderhoud staan niet in verhouding tot de enorme baten: vertrouwen in de rechtsstaat en voorkomen van onnodige maatschappelijke kosten.

De VSAN vraagt dan ook opnieuw aandacht voor de volgende vier actiepunten, die onontbeerlijk zijn om gelijke toegang tot het recht te behouden én te versterken:

1. Ga aan de slag met het achterstallig onderhoud in de sociale advocatuur door het budget gesubsidieerde rechtsbijstand structureel met 135 miljoen euro te verhogen conform het rapport van de commissie Van der Meer;
2. Houd balans in de financiering van de trias politica door toekomstige investeringen in de rechtspraak samen te laten gaan met een gelijke investering in de sociale advocatuur;
3. Verlaag de in de loop der jaren steeds verder verhoogde financiële drempels in de vorm van steeds hogere eigen bijdragen (bijvoorbeeld door herinvoering van de anticumulatieregeling, zodat de eigen bijdrage van iemand met meerdere problemen nooit boven een percentage van een maandinkomen kan uitkomen)²;
4. Focus niet teveel op de zogenaamde 'zelfredzaamheid' van de burger. Burgers zijn veel minder zelfredzaam dan altijd werd gedacht zoals de WRR heeft geconcludeerd³. Ten onrechte worden meer en meer aanvragen om rechtshulp door de Raad voor Rechtsbijstand afgewezen op deze grond hetgeen leidt tot veel onrecht. Veel burgers voelen zich daardoor onmachtig in een conflict met de overheid.

In de bijgevoegde bijlages leest u onze uitgebreide reactie op de voortgangsrapportage. Ook is de recent door ons uitgezette enquête onder VSAN-leden bijgevoegd.

Met vriendelijke groet,
Namens het bestuur van de VSAN,

Reinier Feiner,
Voorzitter VSAN

² In 2002 betaalde iemand die een bijstandsuitkering had € 61,- eigen bijdrage ongeacht het rechtsgebied, in 2021 € 208,- per zaak tegen de overheid en € 362,- in familierecht. In de afgelopen 10 jaar is de eigen bijdrage in de advocaatkosten alleen al met meer dan 100% gestegen! Als de overheid meerdere onjuiste besluiten aan de burger richt, moet deze cumulatief dezelfde eigen bijdrage betalen, waar voorheen een tweede en opvolgende eigen bijdrage - tot een maximum van vier in zes maanden - veel lager was, om de burger in staat te stellen zich effectief te verweren.

³ <https://www.wrr.nl/binaries/wrr/documenten/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen/R097-Weten-is-nog-geen-doen.pdf>